

Wprowadzenie

Pierwszy tom interdyscyplinarnej serii wydawniczej *Świat małego dziecka* dotyczył istoty rozwoju dziecka i jego edukacji. Drugi – ostatni tom serii poświęcony jest problematyce komunikowania się i wspierania dziecka w rozwoju.

Pierwsze z omawianych zagadnień uznaliśmy za ważne, gdyż jak twierdzi P. Watzlawick „nie można nie komunikować”, zaś komunikacja z drugim człowiekiem rozpoczyna się już w pierwszych miesiącach życia jednostki. Kompetencje związane z komunikowaniem się rozwijają się systematycznie w kolejnych latach życia (nie tylko w okresie dzieciństwa, ale też w dorosłości) dzięki możliwości uczestniczenia w relacjach społecznych, w różnych ich układach i kontekstach. Kwestia nawiązywania werbalnych relacji z drugim człowiekiem, posługiwania się językiem jako nośnikiem znaczeń i narzędziem wyrażania osobistych przekonań, poglądów, zainteresowań, jako narzędziem wyrażania perspektywy ujmowania rzeczywistości, jest od wielu lat przedmiotem licznych poszukiwań i penetracji badawczych. Również rozważania autorów tego tomu są wyrazem pogłębionej refleksji nad sensem, możliwościami, ograniczeniami, zaniedbaniami komunikacji w różnych sytuacjach życiowych i edukacyjnych, które stają się udziałem najmłodszych. Wiele z tych zaniedbań i ograniczeń wynika z niewłaściwych relacji dorosły–dziecko (w domu, przedszkolu, szkole), w której młodszy i mniej doświadczony uczestnik zepchnięty zostaje do roli wypowiadającego się na żądanie, nieraz wręcz „odpytywanego”, czy „przepytywanego”, mówiącego wyłącznie na narzucony mu temat, niezgodny z jego osobistymi potrzebami i zainteresowaniami, komunikującego w określonym czasie, przy użyciu takiej, a nie innej liczby słów czy znaków. Konsekwencją permanentnej niemożności wyrażenia tego, co ważne dla jednostki jest rezygnacja z komunikacji lub ograniczenie jej do niezbędnego minimum, a w dalszej konsekwencji systematycznie kształtujące się poczucie bezradności, niekompetencji, nieadekwatności.

W celu zapobiegania tym trudnościom konieczne staje się uruchomienie właściwie rozumianego wspierania jednostek w rozwoju, co czynią autorzy

rozważań zawartych w „drugiej części” opracowania. Zgromadziliśmy tu przede wszystkim teksty dotyczące trudności, z którymi musi zmierzyć się współczesne dziecko i jego najbliżsi. Snujemy zatem refleksję nad doświadczeniami jednostek z chorobą przewlekłą, z zaburzeniami ze spektrum autyzmu, mukowiscydozą, doświadczających przemocy w rodzinie czy mierzących się z chorobą alkoholową najbliższych. Zwracamy uwagę na zagadnienie optymalizacji oddziaływań, właściwie rozumianej edukacji, ale też na kwestię przestymulowania i przetrenowania dziecka w procesie niewłaściwie realizowanej terapii, potrzebę kompleksowości oddziaływań wspierających.

Tak jak zauważyliśmy we wprowadzeniu do serii *Świat małego dziecka*, mamy nadzieję, że zebrane przez nas artykuły zainteresują zarówno teoretyków, jak i praktyków zajmujących się wspomaganie i wspieraniem dzieci w rozwoju, a także studentów pedagogiki oraz dyscyplin jej pokrewnych i będą stanowiły inspirację do dyskursu i nowych badań. Wiedza, którą posiadamy na temat dziecka i jego dzieciństwa wymaga bowiem nieustannego poszerzania i pogłębiania, a dziecięce doświadczanie oraz przeżywanie świata i siebie samego w tym świecie stanowi dla dorosłego wyzwanie, któremu powinien starać się sprostać.

Hanna Krauze-Sikorska
Michał Klichowski
Kinga Kuszak